

HÉTKÖZNAPOK

Szervezés

Üzlet

Ellesett, az asztaltársaságnak szóló monológ a strand büféjében. Aki elmondja, alighanem egy építőipari cég szakmunkása.

— Dolgozik az ember. Illetve, dolgozna, ha hagynák. Kivezélynél bennünket valahová. Elkezdjük. Megcsinálunk vagy negyvenezer forintnyi munkát. Aztán jön az ukáz: menjünk át máshová. Ott is belekezdünk, csináljuk. Negyedeig se jutunk, vissza kell menni az előző helyre. Ott jó, ha a felét elvégezzük: menjünk egy harmadik munkára. Kezdjük el azt is! De hát kinek kell ez? A munka se halad, mi is rosszabbul keresünk. Miért nem lehet befejezni valamit, ha elkezdjük? Jól járna mindenki, aztán érettségi se kell hozzá, hogy rájöjjenek: így is lehet...

Hiába, no. Magasabb képzettségek és kellő praxis híján egy munkás láthatja a fát, no de az erdőt? Arra ugyanis rájöhet, hogy hogyan is kellene értelmesen megszervezni a munkát. De hát ez csak az alfája az életnek. Mert hát vállalati „szinten” önmagunkat is meg kell szerveznünk, adminisztrálnunk, s adunk az oly fontos látszatokra: kérem, mi dolgoztunk és haladtunk, itt is, ott is...

S hogy erre végül is mindenki ráfizet? Elnyerve, rút anyagiasság. Hát még mindig nem vesztél ki a világból?

Vászoncipőt kínálnak a butikban. Lelkes és még lelkesebb lányok, asszonyok nézegetik, próbálgatják. Igaz ugyan, hogy az elmúlt nyár nagy divatja volt, de legalább az idén már nálunk is kapni lehet, s még egészen azért nem ment ki a divatból sem. Könnyű, praktikus...

— Mennyiért adják? — kérdezik.
— Negyszáznolcvan — jön a válasz.
Potomság, ugye. A vevőjelöltek hervatag képpel teszik vissza a hirtelen nehezzé vált cipőket, a kajánkodó hallgató pedig számolgatni kezd. Az anyagköltség lehet úgy nyolcvan forint, a gyártási költség — mondjuk — ugyanennyi. Ha netán a cipőipar elkezdte volna gyártani, adókat, árreket is beszámítva, jó nyereséggel adhatná párját háromszázért. Jól járna az ipar, a kereskedelem és a vevő is. Mindenki.

Elnézést, mégsem. Szegény maszekok ugyanis aligha vághatnák zsebre a minimális kínálat és a nagy kereslet által szült extraprofitot. S igaz, rájuk is tekintettel kell lenni. Hiszen ha elveszük termelési kedvüket, honnan tudja meg a nagyipar, hogy négy-öt éves késéssel mit dobjon piacra, a divat elmúltával? Mert hát a divatintézet előrejelzéseire, a külföldi piacok keresletére és kínálatára csak úgy, egyszerűen mégsem lehet hagyatkozni.

SZ. I.

Quo vadis?

Benne vagyunk a pályaválasztás idejének kellős közepében. Egészen fiatal lányok és fiúk, 14—15 évesen, vagy néhány évvel idősebb társaik — a középiskola befejezése után —, 18—19 évesen döntenek el, hogy mihez is kezdjenek önmagukkal, milyen útra lépjenek. Nem könnyű dolog ez. Régi jó ismerősömmel beszélgettem gyermekeikről. Elmondta, hogy maga sincs teljesen tisztában avval, hogy jól választottak-e. Nem is mindig az ifjú dönti el, hogy milyen pályára lépjen, hanem az anyja vagy az apja. Esetleg a família valamely más tagja, a rokonság egy-egy tekintélyesebb képviselője is beleszól a dolgokba. Aztán elindul a „kis polgártárs” valamire.

A kérdés talán az, hogy arra-e, amely irány, pálya, út neki a legjobban megfelel, amely úton megtalálja önmagát, lelki világát, élete széppé válhat, szívesen és örömmel telnek majd napjai, évei és évtizedei. E kérdésben nagyon nehéz okosnak lenni. Lehet, hogy sokan „megátkozzák” később pályaválasztásukat, pályakezdésüket. Elmaraszthatják önmagukat is, természetesen, de azokat is, akik őket valamely pályára ráldökték, amely végül is nem az övéké lett. Mi akarok lenni? — tettük fel önmagunknak is gyerekeikkel hajdanában e kérdést. De minket is gyakran faggattak, mi lesz, ha megnős? S mit választottunk önmagunknak, s mit mondtunk a felnőtt kérdezőknek? Általánosságokat. Apróságunk idején az ismert szakmákat, mesterségeket, szépségeket, csodáit munkaterületeket emlegettük. A kis hűgunk előbb övönő, majd tanítónő akart lenni. Játsszótársam velem együtt mozdonyvezető, pilóta, katona, s még ki tudja, mivé szerettünk volna válni.

Álmaink voltak, s álmainkban olykor különleges pályákon futott eljövendő életünk. S mikké váltunk? Valóban lett közülünk mozdonyvezető is, pilóta is, katonatiszt is. Mindenből lett valami, valaki. Csak mellékesen mondom — börtöntöltelék is lett, alkoholiista is, de lett vezérigazgató is, professzor is, pékmester és kéményseprő is, felsorolni úgysem lehet mindent. Az édesanya-szomorítótól az együgyűig. Mondhatnám, hogy kár e „tarkaságért”, de nem mondom, minek. Inkább az a jó, s talán így kerek a világ, hogy ennyire sokszínűek az emberek. Azt is válogatom, hogy megrónak azok az emberek, akik a szépséges harmóniát, a teljes tisztaságot, a szeplőteleniséget tartják egyedül üdvözítőnek és értékelhetőnek. Nem vitatom, hogy e jellemvonások igazán elismerésre méltóak. Mégis úgy vagyok vele, hogy kár lenne az önmagunk által felállított formákra, tetszetőségekre gyúrni utódainkat, másokat.

Szomszédaimat régóta ismerem. Nagyjából velem egykorúak. Három gyermeket nevelték fel: egy fiút és két lányt. Mindhárom gyerek saját lábára állt már. Persze, számomra még ma is gyerekek, hiszen előttem cseperedtek föl. Emlékszem édesanyjukra, aki —

azokban a nehéz időkben, a „Rat-kó-korszak” kellős közepén — nagy szeretettel várta világrajótűket és később ugyanolyan odaadással, aggódó szívvel és lélekkel nevelte, óvta és szerette őket. Az édesanya gyakran mesélt saját kislánykoráról. Nem is mondom el, milyen nehéz élete volt, főleg, hiszen a mai ifjú édesanyák el se hinnék azt „panel”-propagandának tartanak, hogy már megint jön a bezzeg, a mi időnkben.

De valami még ma sem hagy nyugton. Mégpedig az a dolog, hogy vajon szomszédoméi gyermekei azon a pályán futnak-e, amely legjobban teljessé teszi életüket. Őket kellene egyszer megkérdezni, hogy érzik magukat. Elképzeltető, hogy édesapjuknak, vagy anyjuknak, de az sem kizárt, hogy valamelyik rokonuknak, ismerősüknek, esetleg gyerekkori barátuknak köszönhetik szakmájukat, mesterségüket, jelenlegi életük mindennapjait. Biztosan érdekes lenne válaszok, hogy boldogok-e, van-e szépség és öröm a munkájukban, mennyire maradt tiszta szívük és lelkiük, jó-e ott, ahol élnek, ahol dolgoznak, jól érzik-e magukat hazájukban, városukban, az utcájukban és abban a házban, lakásban, ahol megállíthatatlan sebességgel és pontossággal fut az idő.

Tudom, hogy borzasztóan nehéz kérdések ezek és még ennél is nehezebbek a válaszok. Kissé megdöbbenem legutóbb, amikor öreg barátommal beszélgettem egyik kedvésemmel kiköcskentetem egyensúlyából. Apró, mindennapos kérdések voltak: hogy vagy, egészséged, majd rákérdeztem, jó pályán futottál-e eddig? Nem is a válaszan lepődtem meg, mert azt előre is elárulom, hogy nagyon kedvező volt, hanem azon, hogy hosszasan elmélázott magában, mielőtt felelt volna. Nézett rám elmerengve. Azt olvastam le az arcáról, hogy csodálkozik, mit is kérdeztek tőlem, hogy jó pályán futottam-e? Hanghordozása nosztalgikusnak fájradnak tűnt — legalábbis én ilyennek éreztem. Válasza korrekt, udvarias volt. Kedvemre való pályára léptem, s minden bizonnyal nyugdíjazásomig, vagy halálomig. Aztán visszakerdeztem: ismerted te az Esztergályos Gyuszt? Igenlően bólintottam, hiszen együtt jártunk iskolába mindhárman. — Azt tudod, hogy meghalt? — Igen — mondtam —, sajnálom.

Magam is elmerengtem egy kissé, figyeltem az arcát. Hosszú esztendőknél át gyakran találkoztunk, munkáinkon, beosztásunk kívánta ezt így. E pillanatokban azonban a szemben ülőt már nem igazán látom néztem, hanem a valamikori gyereknek, akivel együtt kergettük a rongylabdát, csicsókat ástunk az iskola kertjének végében, s úgy csemegettünk, rágtuk, mint a mai gyerekek a banánt. Motyogott magában és megjegyezte, hogy fáj a lába a térde körül. Mivel kislú korában a téglagyári agyagbányában sokat kellett térdelnie. Így van ez, mit is csinálnának? Panaszkodni, „bezzegezni” főleg, hiszen em is illik, talán nem is tisztességes, csak „kamu” volna az egész.

Ezek a dolgok valószínűleg azért jutottak eszembe, mert a másik szomszédunk kislfia most fejezi be az általános iskolát. Tehát választania kell pályát, életutat. Minden bizonnyal az emberi élet legszebb, legragvóbb, soha vissza nem térő ideje ez. Minden lehet az emberből. Valóban lehet kéményseprő, tábornok, felfedező és... Hát mit választunk? Valami olyasmit, ami teljessé teszi majd az életet. Mi, felnőttek már aligha választhatunk, sőt már pályamódosítást sem tehetünk, legfeljebb segíthetünk azoknak, akik meghallgatnak bennünket, és elfogadják az őszinte szívvel és emberséggel adott véleményünket.

A teljes, a jó az volna, ha mindenki, a most útnak induló fiatalok, igazán arra a pályára tudnának lépni, amely életük végéig majd boldogságot és örömet jelent számukra.

GAZDAGH ISTVÁN

Kutatók pályadíja

Üsághír: „A mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter a tudományos eredmények gyorsabb felhasználását ösztönzi azzal, hogy minden évben pályázatot hirdet a tudományos kutatók és kutató kollektívák részére a kutatási eredmények gyakorlati bevezetésére. Ebben a Gabonatermesztési Kutató Intézet az első díjat a szegedi Intézet dr. Németh János vezette kollektívája kapta a hibrid kukorica nemesítésében, hozterjesztésében elért eredményeinek és gyakorlati elnyeréséért.”

Jó híre van a szegedi intézetnek, a céltudatos kutatómunka évről évre erősíti híret-nevét. A növény-nemesítők hosszú évek múlva könyvelhetik csak el eredményeiket, és évek múltán derül ki az is, ha valamelyik elképzelésük rossz vágyáron futott. Az, hogy a szegedi kutatócsoport tíz év munkájával pályázott, és első helyezést ért el, megkülönböztetett figyelmet érdemel. Ezeket a díjakat nem tudományosan megalapozott ígéretekért, hanem a tudomány eredményeinek gyakorlati megvalósulásáért adják. A tudomány gazdasági hasznáért.

Nem szeretnénk szem elől tévesztetni az olyan kutatásokat sem, amelyek jóval később kamatoznak majd, most azonban érdemes elidőznünk a számoknál és a forintoknál. Tíz év alatt huszonkét új kukoricafajta született a szegedi intézetben, és tizenhárom külföldi fajta honosították meg. Jellemző adat: 1972-ben az ország kukoricatermő területének csupán nyolc százalékán vetettek szegedi érdekltségű hibrideket, idén viszont 71,8 százalékán. Forintban kifejezve közel két és fél milliárdról van szó. Vetőmagot azonban nem csupán a hazai gazdaságok vásárolnak Szegedről, a tíz év alatt külföldre eladott vetőmag értéke is meghaladja a kétmilliárd forintot.

A tizennégytagú kutatócsoport hat tagja pályázott most, de természetesen, hogy a többi nyolcnek is helyt kellett állnia, sőt a segítő technikusok és fizikai dolgozók munkáját is ide kell számítanunk. Németh János a csoport vezetője, vele együtt Gyulavári Oszkár, Kálmán László, Pintér Lajos, Pintér Zoltán és Szél Sándor pályázott még. A rövidebb tenyészedjű, korai fajták elterjesztésében szereztek elévülhetetlen érdemeket, süríthetőbb, szilárd szárú és jó vízleadó ké-

pességű fajtákat adtak a köztermesztésbe.

A kutatóknak lételeme a nemzetközi kitekintés, a szegediek számos külföldi kutató intézettel tartanak fenn gyümölcsöző kapcsolatokat. A világ legnagyobb kukoricánemesítő cégével, az amerikai Pioneer-céggel kialakított szakmai kapcsolatot kereskedelmi együttműködéssel is kiegészítették. Itt megint érdemes néhány számot említenünk, hiszen a kereskedelmi kapcsolatoknál kimondottan pénzre megy a játék. Óvatos számítások szerint 1 hektárról 330 kilóval több kukoricát takaríthatnak be, ha Pioneer-hibridet vetnek bele, és a hazánkban termelt kukorica kétharmada ilyen származék. Természetesen ára is van ennek, a 330 kilóból körülbelül 15 kilót kell átadnunk a cégnek. A tényleges haszonnak a töredéke ez

csupán, tehát megéri. Azért is érdemes fönttartanunk a nagy-szerű kapcsolatot, mert vetőmagot is termelünk neki, azt természetesen megvásárolja tőlünk. A sokoldalú kapcsolatok kiépítése és ápolása Németh János érdeme elsősorban.

Gyulavári Oszkár nevéhez fűződik az a törekvés, hogy a régi fajtáinak génállománya az új hibrideknek is alkotója legyen. A hazai fajták ugyanis alkalmazkodtak már a hazai körülményekhez. A nálunk honos betegségeknek is ellenállnak, ha ezeket, a tulajdonságokat átörökítik az új fajtákba, azok is ellenállóbbak lesznek. A távoli vidékekről összekerülő jó tulajdonságok egyébként is erősítik egymást.

A vetőmagtermelés egyik fontos mozzanata a lecimerezés. Régen rájöttek már a kutatók, hogy a munka zöme kiiktatható, ha úgynevezett himsteril változatokat alkalmaznak a keresztezésnél. A módszerek közül a T-citoplazmág változat terjedt el, de hamar vissza is vonult, mert levélzsáradást és terméskiesést okozott. A szegedi csoport más citoplazma forrásokat keresett, és Kálmán László közreműködésével talált is. Olyat, amelyik nem hordoz betegséget.

A tenyészkerti eredmények átültetése a nagyüzemi gyakorlatban nem mindig jár zökkenők

nélkül. Pintér Lajos agrotechnikai kísérletekkel tisztázott néhány olyan természeti kérdést, amely gyorsította az eredmények nagyüzemi átültetését. Töszámkísérletivel megállapította, melyik fajták mennyire hálálják meg, ha sűrűbben vetik. A nagyüzemi kísérleti hálózat megszervezése is az ő feladata volt.

Pintér Zoltán a korai kukoricafajták nemesítési programjának húsz éve részese, az NDK, a Lengyel és a magyar nemesítói együttműködés tevékeny résztvevője. A gépi betakarítás a természeti eljárások fontos láncszeme, ehhez azonban olyan szilárd szárú növények kellettek, amelyek akkor sem dőltek meg, ha sűrűn vetették. Jó érzékkel válogatott a hibridek között, ennek köszönhető, hogy a gépi betakarítás átmenet nélkül terjedése a gazdaságokban szinte semmi problémát nem okozott.

A kukorica takarmánynövény, haszna nem csupán mázsákkal mérhető. Amelyikőt hamarabb fejlődnek az állatok, az a jobb. Szél Sándor bizonyította be, hogy a nagy lizinttartalmú hibridek természetesen hazánkban is megtermelhetők a föltelei. A kutatócsoport munkájában tehát neki is meghatározó szerepe van. Az értékelési és nyilvántartási módszerek kidolgozásával, a laboratórium munkák irányításával is hozzájárult a szép eredményekhez, és a külföldi kapcsolatok kialakításában is tevékenyen járult közre.

Kellemes meglepetésként érte a díj a kutatókat, hiszen először pályáztak. Munkájuk azonban szerves folyamat, amin például most dolgoznak, az a kilencvenes évek fordulójára érik be, és talán az ezredfordulón lesz belőle hibrid kukorica. A díj erkölcsi értékét tartják nagyra, örömmel tölti el őket az a tudat, hogy az egész mezőgazdaság eredményeihez hozzájárulhattak.

HORVÁTH DEZSŐ

Simai Mihály

Kitömött kígyó

Megdermesztettél. Néztem, néztem szörnyű kobra-szemlőved... Félelem, te kitömött kígyó — meddig tartott a bűvölet?

Ezen a seholsenki tájon tőled féltettem bőrömet...? Eldőlhetsz már, ostoba bábú... de hol rejtőznek a Kezek?!

Ezen a seholsenki erdőn ki tartott föl? ki mozgattott? Hatalom? Ármány? Lidérclelek...? Megrángó ujjaimra nézek — ti voltatok?

TI voltatok??